

Universitätsbibliothek Paderborn

Venerabilis Patris Thomæ à Jesu ... Opera Omnia

Homini Religioso Et Apostolico Tam Qvo Ad Vitæ Activæ, Qvam Contemplativæ functiones utilissima, Duobus Tomis Comprehensa. In Qvibus Singlari Pietate, Varia Ervditione Clariori Et Breviori Stylo Continentvr Et Explicantvr ...

Tomás <de Jesus>

Coloniæ Agrippinæ, 1684

Capvt XIII. Conclusio prædictorum, & rationes, quibus homo tenetur DEVM colere, & illi inservire.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38601

ac toto studio Deo famulentur, & seruiant, in hac tamē vita graviter sunt afflicti, vi, tyrannide, & seruitute oppressi, calamitatibus, & malis quamplurimis vexati, omnia etiam aduersa patienter sustinentes: contra verò cernimus multos improbos, ac perditos homines, nefarios ac impios opibus affluere, in deliciis versari, prosperē, & feliciter vitam transigere. At cum DEUS sit iustissimus, si hominum animi immortales non sunt, & vita alia futura non est, ubi sint bonorum hominum præmia, & supplicia malorum; magna esset rerum confusio, & perturbatio, nec esset in DEO summa iustitia & sapientia, si bonos sine præmio, & malos absque supplicio prætermitteret; quod sanè cum omni recta ratione pugnat.

Præterea, quia hæc tria inter se sunt valde connexa & conjuncta, DEI religio, DEI providentia, Animæ nostræ immortalitas. Quisquis unum istorum tenet, aut labefactare, aliorum quoque fidem concutiet. Nam si animæ non sint immortales, bene, aut secus factorum nulla sunt præmia, nulla pena. Hæc enim omnia in decursu præsentis ævi permixta & confusa cernimus, ut nihil aliud sit hominum vita, quam merum latrocinium. Nulla est ergo DEO cura de nobis. Quod si nos non curat, quorsum à nobis coletur? vana & stulta persuasio fuerit religio DEI ac pietas. At nos tamen homines omnes, & nationes quantumcūque barbaras, & ab humanitatis institutione alienas, atque abhorrentes, animadvertimus adduci naturaliter ad religionem aliquam, laudare ac probare modestiam, moderationem, gratitudinem, pietatem, mansuetudinem, patientiam, æquitatem. Fieri ergo non potest quin hæc sint bona, & contrariis potiora, cuius rei nulla est ratio, si Deus non sit spectator ac iudex. Testatur ergo nos illi curæ esse se, & pietatis præmium alibi expectandum. Quod si illic est virtutis præmium, & hominis finis, anima protectò illic vivet, & retro idem valet: si anima illic vivet, finis hominis illic est. Finis enim ad ultimum & perfectissimum pertinet, qui ea de causa finis nominatur. Quod si plurimorum & sapientissimorum hominum auctoritatibus aliquid tribuimus, præter tacitum illum humani generis consensum, habemus expressum alterum, & manifestum, quandoquidem non solum doctis, & ab humanitate instructis nationibus, sed feris & barbaris, ut Getis, Scythis, Indis, & in novo orbe tam diu sepositis & latentibus, persuasissimum est, animas hominum hinc in alta emigrare loca, digna iis rebus, quæ in vita gesserint. Ex professoribus autem sapientiæ ignobilissimis, & qui in deliciis extremum bonorum suorum posuerant, animam fecerunt mortalem, scilicet iidem illi, qui religionem omnem, qui cultum & amicitiam Divorum, qui providentiam, qui Divos ipsos funditus extirpaverunt.

Quarto, ex variis virtutibus, & earum actionibus, quæ perirent, & vitis, quæ contra sequerentur: quia cum sit naturale homini secundum virtutem vivere, sublata de medio animæ immortalitate, nullus esset locus virtutibus temperantiæ, sobrietati, frugalitati, virginitati, humilitati ac aliis virtutum functionibus, quæ omnia homines privant huius vitæ voluptatibus, & aliis etiam bonis, puta honore, divitiis, pompa, saltu, imperio, & potestate: nullus etiam esset, qui velle mortem pro Republica, Virtute aut iustitia appetere, cum nullum inde bonum consequatur. At è contra latissimus campus vitis omnibus aperiretur, superbiæ scilicet, ambitioni, vanæ gloriæ, luxuriæ, gulæ, ebrietatibus, commensationibus, ac tunc verè se-

queretur illud Sardanapali epitaphium ejus sepulchro inscriptum:

Ede, bibe, lude, post mortem nulla voluptas.

Unde rectè August. 6. Confess. ca. ultimo. Si animus, inquit, mortalis est, Epicurus in animo meo palmam habet. Sequeretur etiam beatitudinem, & finem ultimum hominis esse in hac vita, nempe vel in ejus conservatione, vel in bonorum ac voluptatum huius vitæ fruitione, ac plus minuse eadem esset beatitudo hominum ac jumentorum. Ac denique fieret impiorum hominum vitam esse beatorem optimorum vita: nam virtus in labore posita, etiam ardua & difficilis, ac contra vitium facile & molle & delectabile sensui. Si ergo alia vita non esset expectanda; quid obsecro utilitatis esset tanto labore, sudore, ac difficultate acquisivisse, & conservasse virtutem, si post mortem nihil aliud superest. Quare illud optimum & venissimum D. Pauli, Sancti & studiosi viri possent dicere; *Miserabilioris essemus cunctis hominibus, si in hac vita tantum sperantes in Christo sumus.*

Soler etiam animæ immortalitas demonstrari ex operatione, & potentia spiritali, quia actus cognoscendi in nobis nonnulli sunt spirituales, hoc est, nec ex materia constantes, nec à materia subjective dependentes; ergo & potentia illos immedia è eliciens spiritalis erit, & consequenter substantia, unde talis potentia effluxit. Assumptum probatur ex objecto intellectus, quod est spirituale; cognoscit enim universalia, judicatque de rebus immaterialibus, & ipsorum habet scientiam. Hoc etiam confirmatur ex voluntatis actibus; nam voluntatis operationes quamplurimæ spirituales sunt: ut sunt velle, & nolle, eligere, vel non eligere: quæ sunt supra omnem sensum, & supra omnem materiam, sed in his argumentis Philosophicis non oportet amplius immorari.

Ex dictis igitur apertè conficitur, animum esse immortalem, futuramque esse aliam vitam, ubi sit & felicitas bonorum, & impiorum calamitas: ac ut recipiat quisque debitam sibi mercedem, prout bene, vel male vixit in hoc sæculo. Et quoniam alterius sæculi vita perpetuo est duratura, ideo tam præmia bonorum, quam malorum supplicia futura sunt sempiterna.

C A P V T XIII.

Conclusio prædictorum, & rationes, quibus homo tenetur DEVM colere, & illi inservire.

EX his omnibus apertè constat, vera & certa de primo & summo rerum principio doctrina. Primum, quod sit unus DEUS rerum omnium author & conditor, qui cunctis rebus esse communicat, & conservat illud, quique in singulari operatur non & potestate sua, ita ut ipso non conservante universa in nihilum reverterentur. Secundo certum est DEUM ipsum rerum omnium curam & providentiam habere, suaque cura mundum regi & gubernari, & res universas, ad certos & propositos fines, dirigi ab ipso & ordinari.

Tertio constat, DEUM esse substantiam quandam spirituales, sua natura & operatione perfectissimam, longèque sublimiorem, quam ab homine ullo intelligi, aut cogitari queat, æternam, omni principii expertem, & sine carentem, ipsamque esse principium perfectionum omnium creaturarum,

Dei proprietates

turarum, quas in se continet gradu quodam multo nobiliore & præstantiores quoniam ipsa est omnis perfectionis summa & prima regula. Quare vitam habet, & intelligentiam, & infinita sapientia & consilio pollet, ut clarè cognoscitur ex pulchritudine, perfectione, ordine, & concentu, quem rebus omnibus impressit: inde etiam sequitur, ut sit omni iustitia, æquitate, misericordia, benignitate, & bonitate plenissimus, ac denique summum & infinitum bonum, fons & origo omnis perfectionis & bonitatis.

Quartò, claret ex dictis, quod cum DEUS sit summum & infinitum bonum, sit etiam, ut sit ultimus rerum omnium finis, maxime hominis, in cuius possessione & adeptione hominis felicitas sita est, nec possit conquietere, donec ad hunc ultimum finem, & summum bonum perveniat.

Quintò, cum in DEI adeptione, qui est ultimus hominis finis, sit nostra beatitudo, & hæc summa hominis felicitas, ad quam adipiscendam conditus est à DEO, in hac vita obtineri nequeat; fatendum est aliam post hanc futuram vitam, in qua perfectissimè DEO fruamur; animamque nostram esse immortalem, ut sic iustis præmia, impiis verò supplicia ab ipso DEO decernantur. Ex his manifestè stabilendum est, hominem non esse suum, sed DEI; humanamque naturam, ex ipsa sua conditione, verum ac legitimum Dominum habere summum illud ac infinitum numerum: quo etiam sit, ut DEUS ab omnibus coli, adorari & amari super omnia debeat. Quod si homines in officio esse velint, ita se ipsos instituere debere, ut tota eorum vita DEI cultui sit consecrata, ex Dgo pendeat, & quasi ex eius imperio & ductu suspensa sit, idque plurimi causis: præcipue vero quinque attingemus: quæ sequuntur ex his, quæ nuper diximus.

Causæ
cur Deus
amandus

Prima igitur causa sive titulus, quæ nos cogit DEUM adorare, omniaque nostra illi subiectione, ex ipsius divinæ naturæ infinita perfectione & præstantia ducitur, præsertim si cum nostra natura comparetur, quæ est tam infirma, vilis, ac pusilla. Nam si Philosophi servitatem hominum aduersus alios homines posse esse naturalem, ac iustam, respectu nobilioris ac sapientioris, ac homini in omnibus excellenti, naturaliter imperium & dominium deberi censuerunt, credentes tantam posse inveniri inter res ipsas creatas distantiam, ut aliæ aliis naturali jure subdantur; quanto hoc verius erit inter DEUM & hominem: nam quantumcumque homo homini præstet, non potest alia esse differentia, quam doctrinæ, sapientiæ, vel ingenii aut hujusmodi accidentium; quæ inæqualitas, quæcumque sit illa, finita tamen est, & intra ejusdem naturæ terminos continetur; omnes enim & corpus ex eadem materia, & animam ejusdem formæ habemus: sed si conferamus hominem cum DEO, sapientiam cum sapientia, bonitatem cum bonitate, potentiam cum potentia, naturam cum natura, non solum infinita est distantia, sed etiam quicquid homo habet, à DEO habet, à se autem nihil, ideoque melius ac verius nihil habere, nihilque esse respectu DEI dicendum est. Quod si tota terra universo celo comparata, quod est ens finitum, non aliud quam unius puncti instar esse videtur; quid erunt singuli homines, respectu illius infinitatis, & illius abyssus, in quem innumerabilia eademque immensa bona concurrunt?

Homo
non sui
ipsius est,
sed Dei.

Secundus titulus, Cor homo potius sit DEI, quam sui ipsius, eumque amare & colere teneatur, in eo fundatur, quod ab illo conditus &

creatus sit. Nam inter homines ipsos nullum jus habendum rerum iustius & gravius est, quam quod fundatur in rei productione. *Qui plantat vineam* (ait Apost. 1. Cor. 9.) & *de fructu eius non edit?* sic qui domum ædificat, qui arcam ligneam, aut opus aliquod suis manibus conficit, ejus operis idem auctor & omni jure ac lege dominus est. Hoc autem multo magis locum habet in DEO, quoniam hominis artis efficiencia nihil aliud possunt, quam externam formam; & quasi faciem rebus inducere, naturam autem ipsam, sive ferri, sive ligni, nec producere, nec attingere quidem possunt: DEUS autem usque ad ultimum, extremumque essentia gradum, sua vi & virtute pertingit: quare optimè Scriptura, hoc præcipue titulo omnium dominatum DEO tribuit; sic enim *Psalm. 23. legitur, Domini est terra, & plenitudo ejus, ipsius est mare.* (& quasi hujus ratio reddatur) & *ipse fecit illud, & aridam fundaverunt manus ejus.* Unde optimè Bernard. de quadruplici debito: *Eccle. inquit, in januis est, qui fecit calum, & terram: & creator tuus est, tu creatur a; tu servus, ille Dominus; tu sumentum, ille singulus: totum ergo quid es, illi debes, à quo totum habes, illi præcipue Domino, qui & te fecit, & benefecit tibi, qui tibi ministras fiderum cursus, aëris temperiem, sacunditatem terra, fructuum ubertatem. Huic revera totis medullis, totis viribus serviendum, ne ferid indignationis oculo respiciat, & coneruat in æternum.*

Ex hac etiam causa sive titulo deducitur tertius, quo astringimur DEO obsequium præstare, *Non solum, ut inquit Bernardus, quia fecit nos, sed quia & benefecit nobis, suæque providentiæ in ultimum finem nostrum direxit & ordinavit:* ut enim nos propter semetipsum, sic omnia propter nos condita sunt: quidquid enim est in terra, in aquis, in aëre, in igne, imò in sphaeris caelestibus, id omne in obsequium nostrum creatum est: Omnes enim creature homini ministrant, cui constituto super opera manuum DEI, omnia sub pedibus subiciuntur: homini frondes & fructus producunt a; boret, illi terra gignit aurum, argentum, & alia usibus humanis commoda mineralia; illi fluit & refluit mare, pisces varios generat, vela navæque portat; homini scaturiunt fontes, labuntur flumina, illi oves, boves, & pecora campi pascuntur, pellesque, lanas, lac, & butyrum proferunt. Ac denique (ut prætermittam caelestem orbem, in quo Luna, Sol, & Stella, cui lucent, nisi homini & in cuius vium (vas in hæc inferiora mittunt influentia?) nihil in aqua, terra, & aëre est, movetur, aut vivit, quod non, aut pascit, aut recreat aut medetur homini. Ita ut totus hic mundus inferior, non sit aliud, quàm penitentiarium, vicidarium, & pharmacopolium humanæ naturæ.

Quarta causa hujus servitutis ex hominis sine promanat: nam quæcumque res propter alteram facta, ad eamque ordinata, eam illi subiectam, ac veluti mancipatam esse oportet; quod ex naturali rerum ordinatione intelligere licet, quæ sic nexæ sunt, ut inferiores & imperfectiores nobiliorum ac meliorum gratia conditæ sint, eisque ad usus subiectæ. Unde plantæ, & cætera vegetabilia facta sunt propter animalia, illis enim liberè vescuntur, suorumque usibus serviunt; animalia verò propter hominis utilitatem, alia ad sustentationem, alia ad delectationem, alia denique in varia commoda & fines humanos, quæ homini obediunt & subduntur. Nam boves terram nobis nulla sua utilitate arant, equi vero (ut alia nunc omittam) modo oneribus ferendis, modo cursu, modo passu nobis deserviunt. Cum igitur humana natura ad ipsum DEUM

Homo
ad Deum
ordinatus.

Breviter

Ex
coll
dicendi
et ordio
circum
do caus
tionibus
venere
sunt, se
tionem
agnosca
quom

DEUM sic ordinata, nec alium habeat, nec habere possit finem; oportet ut animalium exemplo, ac obedientia discamus, quam nos DEO obedientes ac subditos esse oporteat.

Hominis post vitam præmiū. Quintus titulus servitoris, isque maximus, ducitur ex præmio quod DEI cultoribus paratum est apud ipsum DEUM, finem nostrum id autem est post hanc vitam, æterna & immortalis gloria: & è contra, illum non reverentibus æternum supplicium. Gloriam vero hanc æternam, non alia ratione adipisci possumus, vitæque prædictam penam, quam si nos totos Domino DEO verissimè dedamus; & merito quidem, quia infinitum illud præmium infinito etiam labore dignum videtur.

Quare cum tot, tantæque causæ concurrant; si res debite expendatur, magnam quandam, ac potius immensam obligationis summam confici, nemo est, qui non videat: cui obligationi non aliter satisfieri poterit, quam nisi quicquid sumus, quicquid valemus, quicquid habemus, uni DEO offeramus, in ipsiusque potestate semper esse velimus, & ad divini beneficii arbitrium nostra studia, actiones, & cogitationes assidue convertamus, ac ab eo dirigi gaudeamus. Quæ cum ita esse debeant, culpa eius erit, plusquam infinito supplicio digna, qui sui juris esse velit, atque ex voluntate sua, non ex voluntate DEI, vitam suam, actionesque gubernare; ac denique DEI oblitus, sibi serviat ac per effrenatam libertatem pullo onagri similis, audenter vagus per sylvam suorum desideriorum currat, actionesque suas ad se ipsum referat.

Huic igitur hominum omnium debito tam grandi, & alii similiter obligationibus altioribus, quibus DEO alitringuntur (quæ nunc à nobis ideo prætermittuntur; quia non nisi à divina luce illustratis cognoscuntur) quantum est ex parte sua, homines facti faciunt, si se totos DEI cultui & obsequio offerant. Hoc ergo efficitur per Religionem Christianam, & per infusionem Baptismi, in quo Christiani, promissione per juramentum confirmata, DEO obligantur, strictissimoque vinculo illi fœderantur. Cujus promissionis, seu fœderis duæ sunt partes, altera qua mundum, mundi que præmia, à nobis abdicari profiteamur: altera, qua uni DEO nos dicamus: ac ut uno verbo dicam, Religio Christiana DEO donat vitam, donat opera omnia vitæ, donat studia, labores, exercitationes, & denique quod est omnium maximum, ipsam dominam voluntatem, qua tradita, totus homo traditur.

C A P V T XIV.

Brevis forma proponendi Gentibus sanctum Evangelium.

EX omnibus igitur hæcenus commemoratis, colligi potest brevis instructio, & forma prædicandi Gentibus Evangelium. Primo præmissio exordio secundum temporis, loci, aut personarum circumstantias, vel à sine nostri adventus, referendo causas, quæ impulerint, ut à longinquis nationibus, tantis periculis, & laboribus exantlatis venerimus, solum propter DEI gloriam, & eorum æternæ salutis causa, non querentes, quæ nostra sunt, sed ipsorum tantummodo salutem, liberationem ac vitam, & ut DEUM Creatorem suum agnoscant, illique debitum famulatum & obsequium præstent. Præmissio hæc vel simili exordio

tria tractanda sunt. Primum spectabit ad DEI cognitionem, illam scilicet, quam lumine naturali homines possunt attingere: sumentes initium à creatione, providentia, gubernatione, perfectionibusque divinis, docentes, quæ animæ nostræ immortalem naturam, & finem ejus ultimum spectant, obiterque errores contrarios rejiciendo. Ad secundum verò caput spectabit, titulos sive causas expendere, quibus DEUM astringimur amare, & illi inservire, ac cultum debitum exhibere. Ad tertium tandem, investigare qualis debeat esse hic cultus, quo DEUS ipse summus colendus sit ab homine, ostendentes hunc tantum esse apud Christianam Religionem, hæcque esse veram, certissimam & DEO gratam: quæ tria, sequentibus veritatibus breviter complectemur.

Prima veritas; Hominem à DEO fuisse conditum, ut in DEO conquiescat, qui finis est, ob quem conditus est homo, & in eo sitam esse ejus beatitudinem, demonstrabimus; & quod anima hominis immortalis sit, efficitur beata non possit, rebus istis sublunariis & caducis: neque etiam ea immortalia reddent ipsam beatam, quæ in se beatitudinem non habent. Condidit igitur DEUS hominem non propter superiora, quæ illo non indigent: nec propter inferiora, quod esset indignum: nihil ergo inter hominem & auctorem suum est interpositum. Creatus est igitur homo propter ipsum, ut à solo Conditor suo bonum omnipotens & beatitudo dependeret. Quocirca solus DEUS, qui solus implet mentis nostræ limines, & excedit, ipse animam nostram potest beare, qui est beatissimus, qui immortalis, qui infinitus, qui quam beatitudinem habet ex se ipso habet, non nactus aliunde: & communicare potest, nec communicans deperdit. Et in omni peregrinatione, qualisque exilio reditus in patriam dulcissimus est atque optabilis, eo magis, si molesta sit peregrinatio & turbulenta, vel exilium grave & difficile, patria autem & quietas & suavis. Animi nostri in hanc vitam, seu in peregrinationem & exilium à DEO egressi, quam multa perferunt gravia, iniqua, laboriosa, acerbata, & dignitate sua indignissima? ut Philosophorum quidam non injuria corpus hoc vincula & carcerem animi nuncuparint. In DEO autem quietas omnia, pulcherrima, beatissima plusquam possumus non eloqui modo, verum etiam optare. Illic ergo cupit animus impensius reverti, & suspirat, & clamat. Sed interdum non potest disertè, quæ sentit profere, neque se ipsum intelligere, obrutus densissimis tenebris ignorantia.

Secunda veritas; In mundo unum esse DEUM, qui tantus & tam magnus est; ut nihil illo majus possit cogitari, & quod ille summus est conditor, mundique hujus gubernator, cujus beneficiis & providentia sustentatur: ut satis in superioribus diximus.

Tertia veritas, quæ ex præcedenti optimè concluditur, infinitum continet debitum ac obligationem; qua homines supremum hunc DEUM amare, colere, venerari, cujus magnitudo non potest comprehendi, & cujus beneficia sunt innumerabilia, astringuntur; ac cultu aliquo Religionis, qui gratus sit illius purissimis oculis, & celsitudini dignitatis, quo conformis honorari, ut brevi etiam circumscriptioe superiori capite demonstravimus.

Quarta Veritas, quæ consequenter præcedentibus adjungitur est, necessario debere in hoc mundo esse aliquem reverentia & religionis modum, quo ipse debite ac legitime colatur, juxta suam majestatem.

Homo à Deo conditus, ut in Deo conquiescat.

Corpus animi carcer.

Unus in mundo Deus.

Deum amare homo cogitur.